

Vooravond nieuw tijdperk psychiatrie

Zijn straks een paar buisjes bloed of een hersenscan voldoende om te zien dat iemand depressief of psychotisch is? “Als ik student was, wist ik het wel. Ik zou gáán voor onderzoek naar het menselijk brein.” TEKST: ELLEN BRAND

Aan het woord is emeritus hoogleraar Psychiatrie Michiel Hengeveld. Begin dit jaar verliet hij het Erasmus MC. Op vrijdag 5 februari gaf hij zijn afscheidscollege. “We staan aan de vooravond van een heel nieuw tijdperk in de psychiatrie. Maar dat betekent niet dat we in de toekomst psychiatrische ziektebeelden kunnen vaststellen puur op grond van neurobiologische eigenschappen”, nuanceert hij.

Volgens hem gaat laboratoriumonderzoek met zekerheid een steeds grotere rol spelen in de diagnostiek, maar blijft het voor een psychiater ook van belang dat hij zich kan inleven in de patiënt, diens verdriet, relaties en beleving van de werkelijkheid. Dat zal altijd een voorwaarde blijven om tot een diagnose en een goed behandelplan te komen.

Neurowetenschappen

“Wanneer je als psychiater mee wilt doen met de top, moet je goed kijken waar je kansen liggen.” Hengeveld, die bijna een decennium in dienst was van het Erasmus MC, zocht daarom snel aansluiting bij de afdeling Neurowetenschappen. Die afdeling kijkt naar gedrag en probeert dat te verklaren aan de hand van hersenactiviteiten. Vorig jaar kreeg hij van decaan Huib Pols en van de afdeling Neurowetenschappen zelfs de kans de Amerikaanse neurowetenschapper en psychiater Steven Kushner aan te stellen als hoofd van het nieuwe laboratorium voor Neurobiologische Psychiatrie. In dit lab vergaren de medewerkers kennis over muizenhersenen en hun gedrag. Als bekend is hoe muizen reageren op bepaalde gebeurtenissen en hoe die hun hersencellen beïnvloeden, ontstaat ook inzicht in hoe mensen reageren op traumatische zaken. De hersenen van muizen en mensen tonen nogal wat overeenkomsten. “Dit is een doorbraak voor de psychiatrie. Het menselijk brein is interessante materie waar relatief nog heel weinig onderzoek naar gedaan is. Er zijn miljarden zenuwcellen en chemische stoffjes die leiden tot het menselijk bewustzijn, hoe iemand handelt en wat zijn overwegingen zijn. Moet je je voorstellen hoe spannend het is om daar

onderzoek naar te doen.” Dat het lab inmiddels voor de psychiatrie al briljante studenten aantrekt, is voor Hengeveld vanzelfsprekend. Het werd volgens hem wel de hoogste tijd voor deze versnelling. “Het is toch verwonderlijk dat er op lichamelijk gebied 26 verschillende specialismen bestaan, en dat je er op het gebied van de psyche maar één hebt, terwijl de psyche onmetelijk groot is en lichamelijke en psychische ziekten zo nauw met elkaar verweven zijn.”

Buikhuisen

Of deze ontwikkeling in feite ook een eerherstel betekent voor de indertijd verguisde criminoloog Wouter Buikhuisen? Die maakte zich in de tachtiger jaren van de vorige eeuw hard voor onderzoek naar biologische factoren die crimineel gedrag zouden veroorzaken. Er kwam vanuit de samenleving zoveel ophef over zijn plannen dat hij zelfs moest opstappen als wetenschapper. Hengeveld: “Als je met de kennis van nu terugkijkt op die periode, is het eigenlijk bizar dat er destijds zoveel bezwaar tegen was. Maar toen geloofde men dat gedrag bepaald werd door de sociale omgeving en niet door het al of niet aanwezig zijn van biologische kenmerken. Dat zie je wel vaker met de ontwikkeling van ‘zachte’ wetenschappen als psychiatrie en criminologie. Inzichten kunnen snel veranderen”.

Ramp

Toch wil hij nog wel gezegd hebben dat het een ramp zou zijn als de psychiatrie het alleen zou moeten hebben van neurobiologisch onderzoek. “Dan zouden we ernstig tekortschieten tegenover de patiënt. Maar het zou ook desastreus zijn als we het uitsluitend moeten doen met ons inlevingsvermogen in de patiënt. Juist de combinatie van deze twee maakt dat we straks met sprongen vooruitgaan en er een ijzersterk vakgebied van maken.”

Bron: Scanner : Nummer 4 • elfde jaargang • april 2010. Het Personeelsblad voor medewerkers en studenten van het Erasmus MC.